

Rövid ismertető az amerikai szőlőkabócáról

Az *amerikai szőlőkabóca* (*Scaphoideus titanus*) Észak-Amerikából származó egynemzedékes, kisméretű kártevő. Fő tápnövénye a szőlő, amelynek a levélfonákán szívogat.

Az amerikai szőlőkabóca tojás alakban, a kétéves cseren telet át, ahová a nőtények a tojásokat a foszló kéreg alá helyezik el. A lárvák kelése időjárástól függően elhúzódó, május közepétől egészen július első dekádjáig tarthat. Öt lárvastádium után az imágók az időjárás függvényében július elejétől–közepétől jelennek meg és egészen szeptember végéig, október elejéig, illetve a fagyokig megfigyelhetők. A rajzáscsúcs időjárástól függően július vége–augusztus közepe közötti időszakra esik. Jelentős gazdasági kárt közvetett módon a karantén fitoplazma terjesztésével okoz. Fertőzött növényállományban a fiatal, L1-L2-es lárvák táplálkozásuk során már képesek felvenni a fitoplazmát. Az egyedek fertőzőképessége kb. 4-5 hét múlva alakul ki, bármilyen fejlődési stádiumban vannak is, és egész életük során fertőzőképesek maradnak. **Az arany színű sárgaságot okozó grapevine flavescence dorée (FD) phytoplasma a szőlő egyik legveszélyesebb kórokozója.** A fertőzés következtében a szőlőtőkék terméshozama 20-50 %-kal csökkenhet, a beteg növények száma évente megtízszereződhet.

A fitoplazma okozta betegség elleni védekezéshez jelenleg nem áll rendelkezésre megfelelő növényvédő szeres eljárás, terjedése azonban megállítható, fő vektora, az amerikai szőlőkabóca elleni kezelésekkel. Ahol ez nem megoldott, a tőkék 80-100 %-a is megfertőződhet a fitoplazmával, fogékony fajták esetében néhány év leforgása alatt ki is pusztulhatnak.

Azokban a termő ültetvényekben, amelyekben az előző tenyészidőben kimutatták az amerikai szőlőkabóca jelenlétét, kifejezetten ajánlott a lárvák ellen védekezni a nagyobb fertőzésveszély miatt.

A szaporítóanyag előállító területeken (törzsültetvények és faiskolák) a vektor elleni védekezés kötelező, függetlenül attól, hogy előfordul-e a kabóca a területen vagy sem.

A védekezésre több – a szőlőmolyok ellen is engedélyezett – rovarölő szer alkalmazható (pl. tiametoxam, lambda-cihalotrin, deltametrin, béta-ciflutrin, klórpiprifosz-metil, klórpiprifosz stb. hatóanyagú permetező szerek).

A kórokozó jelentőségét mutatja, hogy szerepel az Európai Unió tagállamainak közös karantén listáján, így az ezzel összhangban álló hazai növény-egészségügyi rendeletben is.

Az élelmiszerláncbiztonsági törvény szerint bejelentési kötelezettség alá tartozik. Európa néhány országában évtizedek óta, nyugati és déli szomszédainknál több éve jelen van. Hazánkban 2013 augusztusában észlelte először a kórokozót a Zala Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága Lenti város határában.

Hogyan ismerjük fel és milyen tünetek utalnak a jelenlétére?

A beteg szőlőtőke fejlődése már tavasztól visszamarad, néha hajtások sem képződnek. A fogékony fajtáknál a fásodás elmarad, a vessző elvékonyodik és gumyszerűvé válik. Ha a tőke a tenyészidő során később fertőződik, a megindult fásodás megáll.

Ízközök rövidülése
 fotó: www.inspection.gc.ca

Egyenetlen fásodás
 fotó: www.inspection.gc.ca

A hajtásokon az első, enyhe sodródást mutató levelek a nyár közepén jelennek meg. A tünetek fokozatosan erősödnek, és kialakul a betegségre jellemző, levél fonáka felé történő, háromszög alakú sodródás. A napnak kitett levélrészeken a fehér bogyójú fajtáknál a levéllemez részleges vagy teljes sárgulása, kék bogyójú fajtáknál vörösödése figyelhető meg. Mindkét esetben a levélfelület fémes színezetet kaphat.

Erős fertőzés fehér bogyójú fajtán fotó: Zsolnai Balázs

Levél vörösödés kék bogyójú fajtán fotó: EPPO

Augusztus és szeptember hónapokban a főerek mentén krémsárga foltok jelennek meg, amelyek fokozatosan terjednek a levélfelületen, végül a teljes levél elszárad. Az így elhalt, megkeményedett levelek ősszel később hullanak le, mint az egészségesek. Télen a be nem érett vesszők elfeketednek és elpusztulnak. A következő tavasszal a megmaradt rügyekből keletkező virágzat leszárad, kevesebb fürt képződik. Késői fertőzés esetén a bogyók zsugorodnak, megbarnulnak, rossz ízűvé válnak.

Levél sárgulás *fotó: EPPO*

Zsugorodó bogyók *fotó: EPPO*

Megbarnult bogyók *fotó: Dér Zsófia*

Milyen növényeken károsít?

Az európai szőlő szinte mindegyik fajtája fogékony a betegségre, különösen a Chardonnay, valamint a Cabernet sauvignon, a Sauvignon blanc, a Pinot noir és az Olaszrizling. Az amerikai alanyfajtákat többnyire tünetmentesen fertőzi.

Hogyan terjed?

Az aranyszínű sárgaságot okozó fitoplazma a fertőzött növény hancsrészában él, önállóan és mechanikai úton továbbterjedésre nem képes. Új területekre és ültetvényekbe elsősorban fertőzött szaporítóanyaggal kerülhet. Továbbterjedésében jelentős szerepet játszik fő vektora, az amerikai szőlőkabóca. A rovar testében felszaporodó kórokozó a vektor szívogatásával kerül át az egészséges növényekbe.

Mit tegyen a termelő a terjedés megakadályozása érdekében?

- Értesítse hatóságunkat, ha gyanúja van a szőlő aranyszínű sárgaság betegség jelenlétére!
- Telepítéskor hatóságilag ellenőrzött, minőségtanúsított szőlő szaporítóanyagot ültessen!
- Az ültetvényben:
 - égesse el a tél végi nyessedéket, ha a vektor jelen van a térségben,
 - gyérítse a kéreg alatt áttelelő tojások számát olajtartalmú szerekkel,
 - végezzen rendszeres, rovarölő szeres kezeléseket a betegséget terjesztő kabócák ellen.

AMERIKAI SZŐLŐKABÓCA

Fiatl és idősebb lárvá
fotó: www.chem.bg.ac.rs

Levedlett lárvaőrök
fotó: Dér Zsófia

Kifejlett egyed
fotó: Dér Zsófia

Kezelési időpontok és házikertben alkalmazható növényvédő szerek:

- Actara SC: 10-20 ml/100 l víz
- Karate Zeon 5 Cs: 20-30 ml/100 l víz
- Karate Zeon 2,5 WG: 30-50 g/100 l víz
- Decis (Mega): 15 ml/100 l víz
- Laser: 20 ml/100 l víz
- Spin Tor: 10 ml/100 l víz

